

Jako jehly v kupce sena

Sbírat statistické údaje o kultuře není vůbec snadné, i když na to existuje skvělá metodika. O tom se přesvědčují dnes a denně pracovníci **Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu**. Naštěstí má jejich práce význam i pro samotné respondenty, jinak by to bylo asi ještě těžší.

Oblast kultury v České republice je statisticky mapována. Každoročně Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS) rozesílá 14 výkazů zhruba dvanácti tisícům zpravodajských jednotek. Obsah statistických výkazů je navrhován ve spolupráci s věcně příslušnými odbory Ministerstva kultury ČR, s Národní knihovnou ČR a dalšími významnými organizacemi v kultuře. Tímto způsobem nechybí statistická data o divadlech, veřejných knihovnách, muzeích a galeriích (muzea výtvarných umění), hvězdárnách, planetáriích a astronomických pozorovatelnách, památkových objektech s kulturním využitím,

vydavatelích periodického tisku a neperiodických publikací. Centrem pozornosti statistiků jsou dále výstavní činnosti v oblasti profesionálního výtvarného umění

a architektury, kulturně vzdělávací a zájmové činnosti (poprvé za rok 2007), divadelní, filmové, hudební a taneční festivaly (poprvé za rok 2008), výkony orgánů veřejné sprá-

vy v přenesené působnosti týkající se státní památkové péče (poprvé za rok 2010), hudební tělesa (poprvé za rok 2010) a kina (poprvé za rok 2012). Zřizovateli statisticky šetřených subjektů jsou orgány státní správy, kraje, obce, nevládní neziskové organizace a fyzické a právnické osoby.

Indikátor vyspělosti společnosti

Kultura je velmi strukturovanou oblastí různorodých individuálních, skupinových i společenských zájmů, aktivit a činností. Přispívá k rozvoji intelektuální, emocionální i morální úrovně jedince a plní v tomto smyslu výchovně vzdělávací funkci. Napomáhá identifikaci člověka s domovem, se společností a zároveň je prostředkem sebepoznání, tedy formování jeho osobnosti. Je považována za určující část národní identity. Je duchovním základem, který zvyšuje kvalitu života a podílí se na tvorbě respektovaných hodnot, a zároveň je předpokladem udržitelného rozvoje.

Co se zjišťuje

Prostřednictvím statistických výkazů jsou zjišťovány jednak identifikační údaje zpravodajské jednotky a její právní forma. Z výkonových ukazatelů se především jedná o počty představení, výstav, výpůjček, návštěvníků apod. Velmi

důležitá a žádaná jsou data o zaměstnanosti, tj. o počtu zaměstnanců. Kromě odborných pracovníků se v poslední době zjišťují údaje o zapojení dobrovolníků v oblasti kultury. Za účelem zmapování ekonomických toků v sektoru kultury jsou dále zjišťovány a následně analyzovány příjmy, resp. výnosy, a výdaje, resp. náklady zpravodajské jednotky. Jedná se například o tržby za vlastní výkony, příspěvky, dotace a granty na provoz a na investice, dary a vlastní vklady. Dále se zjišťuje spotřeba materiálu, energie, zboží a služeb, osobní náklady, náklady na nákup knih, sbírkových předmětů a také investiční výdaje.

Sběru a zpracování statistických dat byla v posledních letech věnována značná pozornost, a to zejména v souvislostech se zajištěním snížení administrativní zátěže respondentů. Za tímto účelem došlo k posunu od papírové formy sběru k elektronickému způsobu. NIPOS vyvinul vlastní programové vybavení, přičemž důsledně dbá na ochranu individuálních údajů svých respondentů. Další výhodou elektronického sběru dat je snížení hladiny chybně vložených dat.

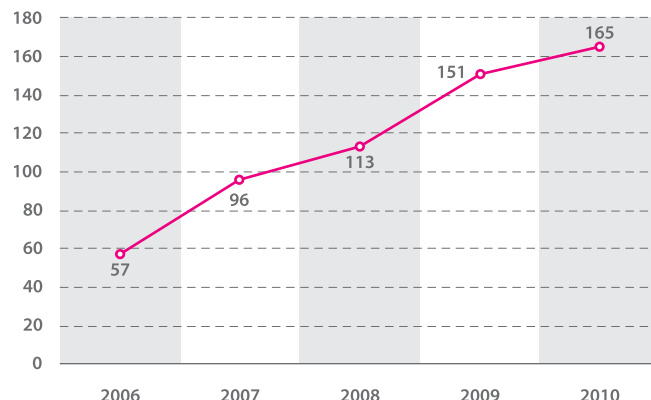
Přestože je povinnost vyplňovat statistické výkazy pro zpravodajské jednotky zakotvena v zákoně, jejich

návratnost se pohybuje okolo 80 %. Bohužel nechuť ke statistice se po roce 1989 výrazně zvýšila. Zejména podnikatelské subjekty nechtějí poskytovat údaje ekonomického charakteru, a to až z 95 %! Z tohoto důvodu bylo přikročeno k použití ekonomicko-statistické metody dopočítávání údajů na plnou respons a dále na základní soubor. Na dopočtech za rok 2009 NIPOS spolupracoval s ČSÚ.

Užitečné informace

Zjištěné statistické údaje jsou analyzovány a interpretovány pro jednotlivé oblasti kultury. V roce 2011 byla publikována srovnávací analýza vybraných ukazatelů v oblasti kultury za období 1980 až 2010 (in: *Kultura ČR v číslech*). Zpracované statistické údaje jsou každoročně zpřístupněny široké veřejnosti v tištěné a také elektronické publikaci „Základní statistické údaje o kultuře v České republice za rok...“. Velký zájem ze strany veřejnosti je o statistické údaje o návštěvnosti kulturních zařízení, dále o analýzu dat z oblasti knihovnictví (např. počet výpůjček, využívání internetu) a také o stavu vydávaných periodik a knih. Všechny informace je možné vyhledat na www.nipos-mk.cz.

Vývoj počtu zúčastněných knihoven v projektu benchmarking

Zdroj: NIPOS

Data z elektronických sběrů se používají pro benchmarking kulturních institucí. Metoda benchmarkingu umožňuje měření výkonu a kvality poskytovaných informačních služeb a identifikaci silných a slabých stránek činnosti subjektu.

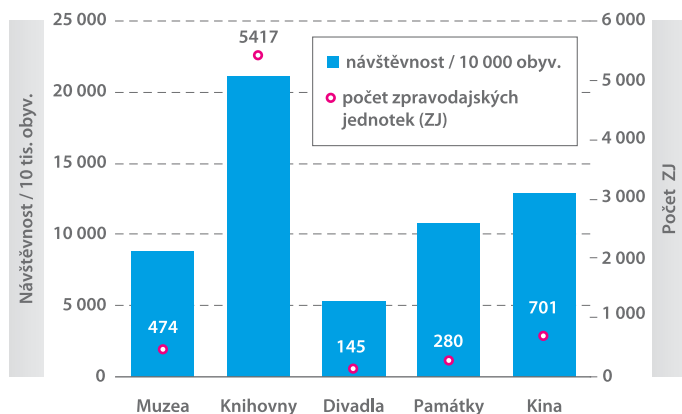
NIPOS se nechal inspirovat svými německými kolegy a navrhnul a vyvinul ve spolupráci s Národní knihovnou ČR softwarovou aplikaci benchmarking, která je používána pro oblast knihoven od roku 2006. Koncem roku 2010 ji používá 165 knihoven a jejich počet neustále roste.

V roce 2009 inicioval NIPOS použití benchmarkingu i pro oblast muzeí a galerií. Ve spolupráci s Asociací muzeí a galerií České republiky byly navrženy výkonové indikátory muzejních informačních služeb, které spolu s daty z elektronického sběru statistických dat muzeí a galerií vedly v roce 2010 k vytvoření a odzkoušení pilotního projektu webové aplikace, do níž se zapojilo v první etapě 55 muzeí. Muzejní verze je originálním přínosem jak pro Českou republiku, tak i pro mezinárodní společnosti.

lu, tj. fáze tvorby, výroby a šíření kultury, poskytování a spotřeba kulturní produkce. Garantem za statistiku kultury je podle zákona o státní statistické službě č. 89/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, Ministerstvo kultury ČR, které delegovalo tuto činnost na NIPOS.

V rámci zabezpečení integrace statistiky kultury do Evropské unie jsou návrhy koncipovány na základě analýz mezinárodních doporučení a požadavků organizací (UNESCO, EUROSTAT) za metodického vedení Českého statistického úřadu. Při zpracování dat jsou používány závazné číselníky a klasifikace, jejichž autorem je právě ČSÚ. Údaje ze statistických šetření jsou využívány i pro měření ekonomické a společenské dimenze kultury. NIPOS a ČSÚ spolupracují na realizaci tzv. satelitního účtu kultury. Výstupy o vývoji jednotlivých úseků kultury jsou též poskytovány do zahraničí (UNESCO, EUROSTAT, zahraniční statistická pracoviště). Výrazná spolupráce panuje při zjišťování statistických údajů zejména v oblasti muzeí. NIPOS se aktivně zapojuje v Evropské skupině pro muzejní statistiku (EGMUS).

Návštěvnost poskytovatelů kulturních služeb

Zdroj: NIPOS

Těžší, než to vypadá

Kulturní statistika podchycuje všechny procesy kulturního cyk-

Jana Radová
vedoucí Centra informací
a statistik kultury NIPOS